

Jaki to
KONTYNENT?
atlas dla dzieci

Jaki to **KONTYNENT?**
atlas dla dzieci

Copyright © Wydawnictwo SBM Sp. z o.o., Warszawa 2021

Tekst: Jarosław Górski

Opracowanie graficzne, skład, przygotowanie do druku i projekt okładki: Wioletta Kanik

Redakcja: Tomasz Łabonarski

Korekta: Agnieszka Niegowska

Wydanie I

Wydrukowano w Polsce

Wydawnictwo SBM Sp. z o.o.

ul. Sułkowskiego 2/2

01-602 Warszawa

www.WYDAWNICTWO-SBM.pl

Spis treści

Wstęp 4

Afryka 6

Państwa 9

Języki 11

Historia 12

Kultura 14

Teren 16

Klimat 18

Flora 20

Fauna 22

Ameryka Południowa 24

Państwa i języki 27

Historia i kultura 29

Teren 31

Klimat 34

Fauna i flora 36

Ameryka Północna . . 40

Państwa 43

Języki 45

Historia i kultura 46

Teren 54

Klimat 56

Flora 58

Fauna 60

Antarktyda. 62

Klimat 65

Flora i fauna 67

Australia i Oceania . . 70

Państwa 73

Języki 75

Historia 76

Historia i kultura 78

Klimat i teren 80

Flora i fauna 82

Azja. 84

Państwa 87

Języki 89

Historia 90

Religia 92

Kultura 94

Kuchnia 96

Teren 98

Klimat 100

Fauna 102

Europa. 104

Państwa 107

Języki 109

Historia 111

Kultura 115

Teren 118

Klimat 122

Flora 124

Fauna 126

Wstęp

● Mapa świata z XVI wieku

Wystarczy rzucić okiem na mapę świata, aby przekonać się, że lądy naszej planety dzielą się na kilka wyraźnych, olbrzymich części. Każda z tych części albo ze wszystkich stron otoczona jest oceanami, albo graniczy z inną tylko niewielkim skrawkiem lądu.

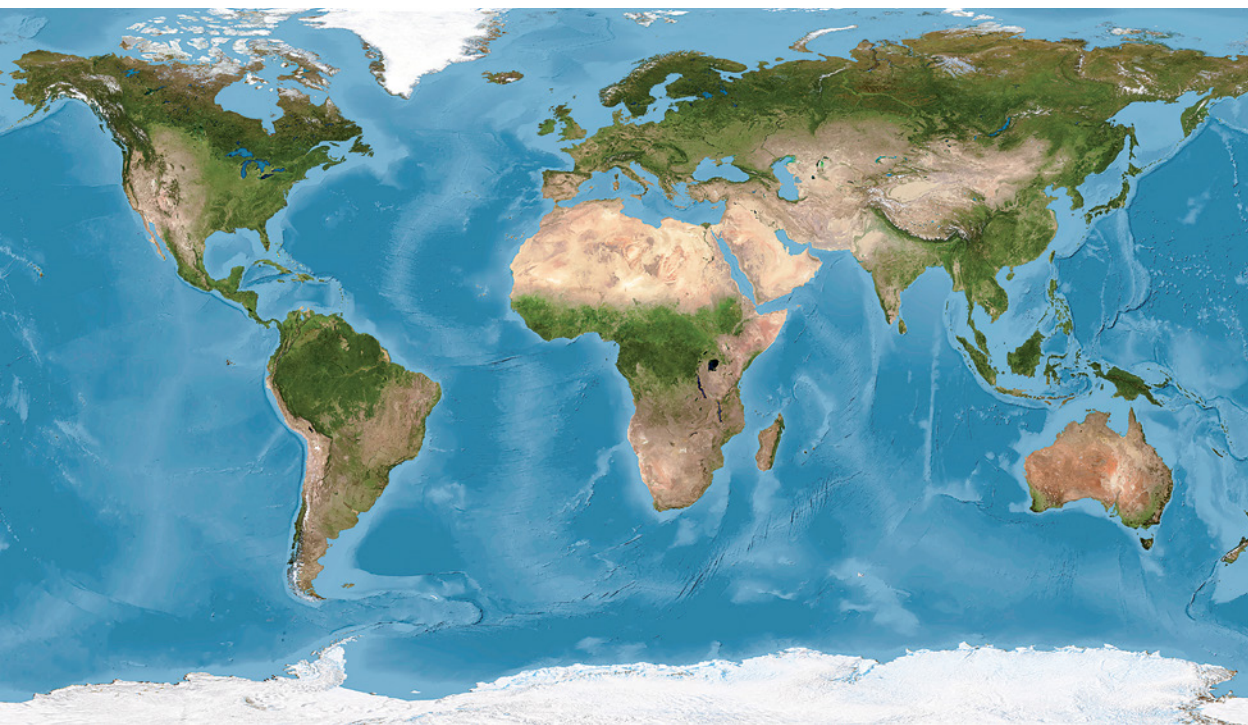
Te wielkie części to kontynenty. Jest ich sześć: Eurazja, Afryka, Ameryka Północna, Ameryka Południowa, Australia i Antarktyda. Jednak w niniejszej książce przeczytamy o siedmiu kontynentach. Dlaczego?

Starożytni Grecy, potem Rzymianie i ludzie średniowiecznej Europy wyróżniali trzy wielkie części świata: Europę, Azję i Afrykę. My przejęliśmy ten podział i nieco sztucznie dzielimy ogromną Eurazję na dwie nierówne części: mniejszą Europę i większą Azję.

Czy wiesz, że...

Starożytni Grecy Azję nazywali tylko półwysep, który później nazwano Azją Mniejszą.

Z czasów Renesansu pochodzi podział kontynentów na Stary i Nowy Świat. Stary Świat to właśnie kontynenty znane starożytnym Europejczykom: Europa, Azja, Afryka. Nowe to te, o których istnieniu Europejczycy dowiedzieli się w czasach nowożytnych: Ameryka Północna, Ameryka Południowa, Australia i Antarktyda.

Afryka

Afryka to ogromny kontynent o powierzchni 30,370 mln km². Od północy ziemię tę oblewa Morze Śródziemne, od zachodu Ocean Atlantycki, od wschodu Ocean Indyjski, od północnego wschodu Morze Czerwone i Zatoka Adeńska. Większa część Afryki leży na półkuli wschodniej. Przez kontynent przechodzi równik; większość obszarów leży na północ od niego.

Odkąd w 1869 roku powstał Kanał Sueski – wyznacza on na długości 163 km granicę między Afryką a Azją. Jest to jedyna lądowa granica Afryki z innym kontynentem.

Powierzchnia:

30,370 mln km²

Liczba ludności:

1,2 mld

● Kanał Sueski, zdjęcie satelitarne

● Zabudowa Kairu

Największą afrykańską wyspą jest Madagaskar. Jego powierzchnia to 587 tys. km².

Afryka jest bardzo zróżnicowana pod względem zasiedlenia. Ogromne obszary na pustyniach, sawannach i w lasach tropikalnych pozostają niezamieszkane lub bardzo słabo zaludnione. W wielkich miastach i ich aglomeracjach – takich jak Lagos w Nigerii (ponad 21 mln mieszkańców), Kair w Egipcie (ponad 20 mln) czy Kinszasa w Demokratycznej Republice Konga (13 mln) – gęstość zaludnienia jest ogromna; w Kairze sięga nawet 35 tys. osób na km².

Czy wiesz, że...

W latach 1931–1936 polski podróżnik Kazimierz Nowak dwukrotnie przejechał całą Afrykę wzdłuż na rowerze. Najpierw z Trypolisu na północy do Kapsztadu na południu, a później z Kapsztadu do Algieru.

PAŃSTWA

Kontynent afrykański jest bardzo zróżnicowany pod względem politycznym – znajduje się na nim aż 59 niepodległych państw, zarówno ogromnych, jak i maleńkich.

Największe terytorium ma Algieria (2,382 mln km²), niewiele mniejsza jest od niej Demokratyczna Republika Konga (2,345 mln km²).

Z kolei wyspiarskie Seszele zajmują powierzchnię zaledwie 455 km². Najmniejsze państwo położone w większości na kontynencie afrykańskim to Gwinea Równikowa, która łącznie z należącymi do niej wyspami zajmuje 28,052 km².

● *Ostatni bój* (mal. Charles E. Fripp)
– bitwa pod Isandlwana między
Zulusami a kolonizatorami (1879)

Najludniejszym afrykańskim państwem jest Nigeria (ponad 190 mln mieszkańców). Najmniej obywateli (ok. 94 tys.) mają Seszele.

Jeśli spojrzymy na polityczną mapę Afryki, zauważymy, że granice wielu państw biegną wzdłuż linii prostych, wytyczonych jak od linijki. To dziedzictwo dziewiętnasto- i dwudziestowiecznego kolonializmu, kiedy to europejskie mocarstwa – Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Włochy, Belgia, Portugalia – podbiły większą część Afryki i dzieliły pomiędzy siebie jej terytorium, nie dbając o granice istniejących tu wcześniej afrykańskich państw czy terytoriów należących do afrykańskich ludów.

czy wiesz, że...

Afryka jest kontynentem, w którym najszybciej przybywa ludności. Naukowcy szacują, że w ciągu najbliższych trzydziestu lat liczba Afrykańczyków się podwoi.

● Seszele

JĘZYKI

W wielu krajach afrykańskich do dziś obowiązują języki urzędowe dawnych kolonizatorów.

Na przykład w Mozambiku i Angoli – portugalski; w Nigerii, Ugandzie, Ghanie i Liberii – angielski; w Kongu, Demokratycznej Republice Konga, Mali, Senegalu czy Burkina Faso – francuski.

Wynika to z tego, że w Afryce niewiele jest państw, których większość obywateli posługuje się na co dzień tym samym językiem.

Na przykład w najsłabiej zaludnionej Namibii (824 tys. km² i ok. 2,5 mln ludności) można usłyszeć kilkadziesiąt języków (m.in. kwanyama, ndonga, nama czy herero, ale także niemiecki czy pochodzący od holenderskiego afrikaans), z których wiele dzieli się jeszcze na liczne dialekty.

czy wiesz, że...

W wymowie niektórych języków afrykańskich używa się nie tylko samogłosek i spółgłosek, ale także gwizdów i mlasków, a niektóre głoski są wypowiadane na wdechu.

Uczeni obliczyli, że na kontynencie afrykańskim używa się łącznie ponad 2000 języków, a więc ponad $\frac{1}{3}$ wszystkich języków świata. Liczba ta była dużo większa (może nawet 10 tys. języków), zanim na Afrykę najechały potęgi kolonialne. Niestety, wiele afrykańskich języków wciąż wymiera.

● Musa I, władca Imperium Mali

HISTORIA

Wielu uczonych twierdzi, że właśnie Afryka jest kolebką ludzkości. To na tym kontynencie nasi przodkowie przyjęli wyprostowaną postawę, zaczęli używać narzędzi, nauczyli się mówić i zaczęli grzebać swoich zmarłych.

● Hannibal – władca Kartaginy walczący ze starożytnym Rzymem

W Afryce już w starożytności powstały wspaniałe cywilizacje i wielkie państwa. Ponad 5 tysięcy lat temu zaczęło formować się państwo egipskie, które przez ponad 3 tysiące lat pozostawało jedną z największych potęg politycznych świata. Na południu Egipt graniczył z potężnym państwem Kusz. Etiopia wywodzi swój początek od biblijnego królestwa, Saby, którego część leżała w Afryce (ponad tysiąc lat p.n.e.). Starożytne królestwa Kartaginy i Mauretanii toczyły wojny z Rzymem.